

СТОРІНКА ВЧЕНОГО

С. М. Міщенко

заступник Голови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, заслужений юрист України

Т. І. Слуцька

кандидат юридичних наук, начальник відділу забезпечення діяльності заступника Голови управління організаційного забезпечення діяльності Голови та заступників Голови суду, заслужений юрист України

ПИТАННЯ ТЛУМАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ ТЕРМІНІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Однією зі знакових подій у процесі реформування кримінального судочинства є ухвалення Верховною Радою України 13 квітня 2012 р. нового Кримінального процесуального кодексу України (КПК), практична реалізація положень якого, з огляду на наявність у ньому новел, неапробованих вітчизняною практикою, потребує ретельної підготовки і професійного підходу усіх учасників кримінального провадження, і насамперед суду.

Цей процесуальний закон, поряд із запровадженням таких новітніх інститутів, як інститут слідчого судді, здійснення кримінального провадження на підставі угод, ввів низку нових термінів і понять, які для забезпечення ефективної реалізації положень КПК потребують відповідного тлумачення та напрацювання певних правил їх застосування. Наведене свідчить про актуальність обраної теми дослідження, зумовлює його мету і постановку відповідного завдання – розгляд питання тлумачення та застосування у практичній діяльності окремих термінів КПК. Розглянемо деякі з них.

Так, під час практичного застосування судами кримінальної юрисдикції норм КПК виникають питання стосовно правильності оформлення судових рішень, зокрема щодо доцільності та правомірності вжиття дієслівних термінів «засудив», «ухвалив», «постановив», «присудив», що передують резолютивній частині судового рішення.

Зазначимо, що за правилами КПК 1960 р. при вказівці на прийняття відповідного судового рішення суди оперували різними термінами, зокрема, з іменником «вирок» вживаються дієслова «постановляє» – у 33 випадках (ч. 1 ст. 6, ч. 3 ст. 6-1, ст. 231, ст. 322, ч. 1 ст. 326, ч. 5 ст. 327, ст. 328 КПК 1960 р.), «ухвалює» – у 2 (ст. 16-2, ч. 3 ст. 454 КПК 1960 р.), «виносить» – у 9 (ч. 1 ст. 272, ст. 333, частини 1–3 ст. 338, п. 2 ч. 2 ст. 370 КПК 1960 р.), «складає» – у 5 випадках (ст. 332, ч. 2 ст. 344, ст. 379 КПК 1960 р.) [15]. Аналогічною була ситуація й щодо інших видів судових рішень (постанов та ухвал). Зокрема, іменник «ухвала» вживається із дієсловом «постановляє» у 5 випадках (ч. 1 ст. 349, ч. 2 ст. 383, п. 3 ч. 1 ст. 350, ч. 5 ст. 400-14 КПК 1960р.), «виносить» – у 10 (ч. 1 ст. 23-2, п. 13 ст. 32, ч. 5 ст. 327, ст. 366, ч. 4 ст. 379, ч. 1 ст. 387, ч. 3 ст. 52-4, ч. 5 ст. 383, ч. 1 ст. 421, ч. 2 ст. 354 КПК 1960 р.), «ухвалює» – в одному (ст. 16-2 КПК 1960 р.) та «складає» – у 2 випадках (ст. 379, ч. 1 ст. 400-2 КПК 1960 р.) [15].

Проведений аналіз судової практики засвідчив, що суди першої інстанції, ухвалюючи вирок (незалежно від його виду) в порядку КПК 1960 р., з метою відокремлення мотивувальної частини від резолютивної переважно використовували термін «засудив». Така позиція судів, очевидно, була зумовлена імперативною вимогою Верховного Суду України, який в узагальненні судової практики від 01 серпня 2004 р. «Про якість складання й оформлення судових рішень у кримінальних справах та справах про адміністративні правопорушення» зауважував, що перехід у вироку від мотивувальної до резолютивної частини слід зазначати словом «засудив» [19]. Ця позиція неодноразово, особливо у випадку постановлення виправдувального вироку, піддавалась критиці з боку науковців. Так, Є. О. Мірошніченко звертав увагу, що при постановленні виправдувального вироку вжиття термінів «присудив», «засудив», «приговорив» є нелогічним, оскільки не узгоджується з нормами КПК 1960 р. Не можна, на думку цього судді у відставці, допускати наявність у тексті вироку формулювань, які ставлять під сумнів невинність виправданого (ч. 7 ст. 334 КПК 1960 р.). Якщо підсудному було пред'явлено декілька обвинувачень, і деякі з них не були доведені, то у вироку, як слушно звертає увагу автор, повинно бути зазначено, за якими із них підсудного виправдано, а за якими – засуджено (ч. 7 ст. 335 КПК 1960 р.). І в таких випадках не слід вживати дієслова «засудив», «приговорив» або «присудив». У зв'язку із цим Є. О. Мірошніченко пропонував заключну, констатуючу частину будь-якого вироку (обвинувального,

виправдувального) починати лише з терміна «постановив», а не словами «присудив», «засудив», «приговорив» тощо [18, с. 39].

Нині, у зв'язку з набуттям чинності КПК, порушена проблема не лише не знайшла свого вирішення у практиці його застосування, а навпаки, набула ще більшої актуальності, оскільки відповідно до положень КПК кількість різновидів вироку було збільшено. Так, поряд з обвинувальним та виправдувальним вироками передбачено вирок на підставі угоди, в першому пункті резолютивної частини якого згідно з абзацом 2 ч. 3 ст. 475 КПК має міститися рішення про затвердження угоди із зазначенням її реквізитів [14]. У зв'язку із цим нелогічним і неправильним вбачається застосовувати формулювання «засудив... затвердити угоду про примирення...», чи то у разі ухвалення виправдувального вироку – «засудив... визнати особу невинуватою...» (ч. 4 ст. 374 КПК) [14].

Зауважимо, що системний аналіз норм КПК у контексті правової природи наведених дієслівних термінів засвідчив, що законодавець намагався уніфікувати відповідну термінологію і сполучив іменник «вирок» із дієсловом «ухвалювати» (ч. 5 ст. 124 Конституції України [13], п. 22 ч. 1 ст. 3, ч. 3 ст. 35, частини 1 і 2 ст. 124, ч. 1 ст. 129, ст. 203, частини 6 і 7 ст. 284, ч. 1 ст. 366 КПК тощо [14]), а іменник «ухвала» – з дієсловом «постановляти» (частини 2 і 3 ст. 34, п. 11 ч. 3 ст. 42, ч. 3 ст. 44, ч. 2 ст. 49, п. 12 ч. 1 ст. 56 КПК тощо) [14]. Викладене свідчить про уніфікацію законодавцем термінології, її нормативне закріплення задля уникнення різнотлумачень та правильного логіко-граматичного застосування і напрацювання єдиних підходів до оформлення судових рішень. Крім того, у ЦПК аналогічним чином вирішено питання вживання термінології стосовно рішень та ухвал суду. За ЦПК рішення суду ухвалюється, а ухвала – постановляється. У зв'язку із цим для відмежування мотивувальної частини від резолютивної вбачається за доцільне використовувати у вироку, незалежно від його виду, дієслівний термін «ухвалив», а в ухвалі – «постановив» (наведена позиція та аргументи до неї були представлені на розсуд членів науково-консультативної ради Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ).

Слід звернути увагу, що науковці переважно поділяють цю позицію. Зокрема, В. І. Шакун назвав наведені аргументи цілком достатніми для унормування єдиної практики, а В. К. Матвійчук зазначає, що вжиття у вироку суду терміна «ухвалив», а в ухвалі «постановив» узгоджується з процесом уніфікації застосування термінів у рамках українського правового порядку в процесуальних галузях, є логічним та відповідає принципам добросовісності та справедливості стосовно засудженого [16]. Підтримують наведену думку і професори Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Так, О. В. Капліна та О. Г. Шило зазначають, що новий закон, на відміну від КПК 1960 р., оперує термінами «ухвалив вирок» та «постановив ухвалу». Такий підхід законодавця, на їх

погляд, втілює діяльнісний (функціональний) аспект цих термінів, тобто йдеться про те, що судові рішення, сформульовані в резолютивній частині, є результатом діяльності суду, відображають отримані під час такої діяльності знання щодо суті питання, яке розглядається. За своїм змістом такі терміни є родовими порівняно з тими висновками суду, які він формулює у резолютивній частині судового рішення. А тому вбачається правильним застосування саме такої термінології при переході від описово-мотивувальної до резолютивної частини судового рішення, адже терміни «ухвалив» та «постановив» надають можливість сформулювати в резолютивній частині будь-яке із передбачених законом судових рішень [17].

Водночас слід зауважити, що Верховний Суд України не поділяє наведену точку зору. Змінивши свою попередню позицію щодо необхідності в таких випадках зазначати слово «засудив» та не підтримуючи наведену позицію, найбільш універсальним дієслівним терміном, який можна вживати суддям при оформленні вироку, Верховний Суд України вважає слово «присудив» [12]. На нашу думку, застосовувати у вироках чи ухвалах це дієслово недоцільно, оскільки віддієслівний іменник «присудження», як цілком правильно зазначає В. К. Матвійчук, є скоріше цивільно-процесуальним поняттям і розуміється як рішення суду про зобов'язання боржника виконати свій обов'язок [16]. Крім того, КПК не оперує такими термінами, як «присудив» та «засудив» [16; 17], їх зміст відображає сутнісну сторону лише частини рішень суду, які можуть бути прийняті в результаті судового розгляду [17].

Внаслідок такої неузгодженості, попри спробу законодавця уніфікувати наявну термінологію, у судовій практиці й нині іноді трапляються випадки різного застосування термінів. Так, проведений аналіз 100 вироків на підставі угод, послідовно розміщених в Єдиному державному реєстрі судових рішень, засвідчив, що для відмежування мотивувальної частини вироку від резолютивної суди вживають дієслова «ухвалив» – у 20 рішеннях [2; 3; 6; 7] тощо, «присудив» – в 5 [8; 11] тощо, у решті випадків використано термін «засудив» [1].

Оформлення судового рішення таким чином було зумовлено, крім іншого, сталою судовою практикою, що формувалась за часів чинності КПК 1960 р., а також підкріплювалось думкою про те, що використання іншого терміна для відмежування мотивувальної частини вироку від резолютивної, ніж «засудив» (зокрема «ухвалив») є неможливим, оскільки у такому разі особа вважатиметься не «засудженою», а «ухваленою». Таке тлумачення процесуального закону, на нашу думку, є хибним. Слід зазначити, що у КПК 1960 р., на відміну від нового КПК, не містилось визначення терміна «засуджений». Перший, як впливає зі змісту ст. 344 КПК 1960 р., пов'язував статус засудженого із моментом постановлення вироку (незалежно від факту набрання ним законної сили) [15]. Водночас засудженим у кримінальному провадженні згідно з ч. 2 ст. 43 КПК є обвинувачений, обвинувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили [14]. Тобто законодавець пов'язав процесуальний статус учасника кримінального проваджен-

ня (засудженого) не з термінологією, застосованою у судовому рішенні, а зі стадією судового провадження та відповідними правовими наслідками. Крім того, наявність у КПК поняття «засудження», як цілком слушно зазначає В. К. Матвійчук, не ставить під сумнів доцільності та правомірності застосування дієслівних термінів «ухвалив», «постановив», що передують резолютивній частині судового рішення, з тих підстав, що засудження слід розуміти як певний результат (наслідок) стадії кримінального провадження, і жодним чином не вказує на прийнятність застосування у випадку, що розглядається, терміна «засудив» [16].

На сьогодні це питання, зокрема, у зв'язку з відсутністю одностайної підтримки вітчизняних вчених так і не знайшло свого остаточного вирішення, а отже, ця позиція може стати основою для подальших наукових розробок.

Також правозастосувачеві слід враховувати, що при застосуванні норм КПК, в яких міститься вказівка на процесуальний статус особи «підозрюваний», «обвинувачений», «засуджений» або вжито словосполучення з посиланням на такий статус, наприклад, «щодо обвинувачення», необхідно зважати на визначення цих термінів, наведені у КПК, використовувати їх за призначенням і тлумачити норму закону з урахуванням змісту цих термінів. Наприклад, потреба у зміні підсудності згідно з ч. 2 ст. 34 КПК виникає лише у разі здійснення судового провадження у кримінальному провадженні щодо обвинувачення судді, в якому обвинувачений (особа, обвинувальний акт стосовно якої передано до суду в порядку, передбаченому ст. 291 КПК) обіймає чи обіймав посаду судді. Наявність іншого процесуального статусу судді чи його відсутність, якщо особі не повідомлялося про підозру, як вбачається зі змісту ч. 2 ст. 34 КПК, не може бути підставою для зміни підсудності. Так само, беручи до уваги визначення поняття «засуджений», наведене у ч. 2 ст. 43 КПК, правильним є використання цього терміна у судових рішеннях лише у разі набрання обвинувальним вирокком суду щодо обвинуваченого законної сили. У всіх інших випадках, залежно від статусу особи у кримінальному провадженні під час його розгляду в суді слід вживати терміни «підозрюваний», «обвинувачений (підсудний)». Нині в судовій практиці трапляються випадки довільного використання цього терміна в судових рішеннях. Наприклад, у резолютивній частині вироку Долинського районного суду Кіровоградської області зазначалося «...міру запобіжного заходу засудженому тримання під вартою залишити до вступу вироку у законну силу» [4].

Слід також враховувати, що «кримінальне правопорушення» є узагальнюючим терміном, що охоплює як злочини, так і кримінальні проступки. Тобто якщо у нормі закону йдеться про кримінальні правопорушення, то дія цієї норми поширюється на всі види суспільно небезпечних діянь – кримінальні проступки та злочини (статті 2, 19, 32, 60, 88, 214, 218 КПК тощо) [14]; якщо ж лише про злочини (п. 2 ч. 1 ст. 219, ч. 3 ст. 233, п. 5 ч. 2 ст. 242, частини 2, 3 ст. 246, ст. 248, ч. 2 ст. 294, ч. 2 ст. 368, ст. 384 КПК тощо) [14], то тільки на злочини; а якщо про кримінальні проступки (ч. 3 ст. 38, п. 1 ч. 1 ст. 219, ч. 1 ст. 294, ст. 298 КПК тощо) [14], то відповідно, – лише на них.

Разом із тим проведений аналіз судових рішень свідчить, що суди в довільній формі використовують це формулювання, не беручи до уваги його змістове навантаження, зазначаючи, наприклад, що «у вчиненому обвинуваченим О. діянні є склад кримінального правопорушення, передбачений ст. 198 КК України» [1] або «обвинувачений А. визнається винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України» [9].

Ми ж, у свою чергу, вважаємо, що у судових рішеннях при посиланні на норму процесуального закону, яка містить узагальнюючу термінологію, можна використовувати словосполучення «кримінальні правопорушення». Разом із тим у судовому рішенні при вказівці на конкретне суспільно небезпечне діяння має міститися посилання на його вид – злочин або кримінальний проступок (при введенні законодавцем інституту кримінальних проступків до кримінального закону).

Таким чином, підсумовуючи викладене, вважаємо за необхідне подальше проведення наукових досліджень у цьому напрямі та активізувати роботу із підготовки на їх основі та прийняття постанов пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, у яких висвітлюватиметься, крім іншого, позиція вищої судової інстанції щодо правильного тлумачення та застосування вжитої в процесуальному законі термінології та недопущення її довільного використання правозастосовними органами. Позиція вищої судової інстанції із зазначених питань сприятиме забезпеченню однакових підходів у судовій практиці, її єдності та буде орієнтиром для правильного застосування норм кримінального та кримінально-процесуального законодавства судами нижчих інстанцій.

Список використаних джерел

1. Вирок Герцаївського районного суду Чернівецької області від 17 вересня 2013 р. у справі № 714/836/13-к (провадження № 1-кп/714/77/13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/33810092>.
2. Вирок Держинського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 06 березня 2013 р. у справі № 210/1297/13-к (провадження № 1-кп/210/45/13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/29877807>.
3. Вирок Держинського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 10 вересня 2013 р. у справі № 210/3851/13-к (провадження № 1-кп/210/186/13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/33377004>.
4. Вирок Долинського районного суду Кіровоградської області від 21 лютого 2013 р. у справі № 1106/3818/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/29470558>.
5. Вирок Доманівського районного суду Миколаївської області від 01 серпня 2013 р. у справі № 475/884/13-к (провадження № 1-кп/475/51/13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/32735147>.

6. Вирок Залізничного районного суду м. Львова від 04 вересня 2013 р. у справі № 462/6330/13-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/33289787>.
7. Вирок Кіровоградського районного суду Кіровоградської області від 17 липня 2013 р. у справі 390/1579/13-к (провадження № 1-кп/390/136/13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/32440205>.
8. Вирок Новозаводського районного суду м. Чернігова від 02 липня 2013 р. у справі № 751/4104/13-к (провадження № 1-кп/751/4104/13-к) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/32279168>.
9. Вирок Стрийськогомиськрайонного суду Львівської області від 09 жовтня 2013 р. у справі № 456/4755/13-к (провадження № 1-кп/456/212/2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/34069679>.
10. Вирок Фрунзенського районного суду м. Харкова від 11 червня 2013 р. у справі № 645/2797/13-к (провадження № 1-кп/645/104/13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/32372249>.
11. Вирок Чернівецького районного суду Вінницької області від 25 липня 2013 р. у справі № 150/607/13-к (провадження № 1-кп/15034/13-к) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/32843536>.
12. Відповідь ВСУ від 22 квітня 2013 р. № 201-916/0/8-13 на звернення ВССУ від 19 березня 2013 р. № 223-448/0/4-13.
13. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
14. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
15. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 р. № 1001-05 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.
16. Лист ВНЗ «Національна академія управління» від 18 квітня 2013 р. № 06-13/42 на звернення ВССУ від 19 березня 2013 р. № 223-448/0/4-13.
17. Лист Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» від 12 квітня 2013 р. № 125-01-1126 на звернення ВССУ від 19 березня 2013 р. № 223-448/0/4-13.
18. Мірошніченко Є. О. Актуальні питання постановлення вироку / Є. О. Мірошніченко // Вісник Верховного Суду України. – 2010. – № 5 (117). – С. 36–39.
19. Про якість складання й оформлення судових рішень у кримінальних справах та справах про адміністративні правопорушення : узагальнення судової практики Верховного Суду України від 01 серпня 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/n0058700-04?nreg=n0058700-04&find=1&text=%E7%E0%F1%F3%E4%E8%E2&x=0&y=0>.

Міщенко С. М., Слущка Т. І. Питання тлумачення та застосування окремих термінів Кримінального процесуального кодексу України

Анотація. У статті розглянуто питання тлумачення та застосування у практичній діяльності окремих нових для правозастосовної практики термінів, вжитих у Кримінальному процесуальному кодексі України. Наведено авторські рекомендації щодо правильного застосування його положень.

Ключові слова: кримінальне правопорушення, вирок на підставі угоди, засудив, ухвалив, постановив.

Мищенко С. Н., Слущкая Т. И. Вопросы толкования и применения отдельных терминов Уголовного процессуального кодекса Украины

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы толкования и применения в практической деятельности отдельных новых для правоприменительной практики терминов, которые используются в Уголовном процессуальном кодексе Украины. Изложены авторские рекомендации относительно правильного применения его положений.

Ключевые слова: уголовное правонарушение, приговор на основании соглашения, осудил, постановил.

Mishchenko S. M., Slutska T. I. Issues of Interpretation and Application of Separate Terms of Criminal Procedure Code of Ukraine

Summary. This article considers issues of interpretation and application in practice of separate notions which are new for law enforcement practice and included into the Criminal Procedure Code of Ukraine (CPC). The authors suggested recommendations as for proper application of the CPC's provisions.

Key words: criminal violation, sentence on the basis of agreement, sentenced, decided, rendered.

О. С. Захарова

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правосуддя
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)*

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗАВДАНЬ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Звертає на себе увагу та особливість, що на різних етапах розвитку науки цивільного процесу законодавець по-різному формулює мету та завдання цивільного судочинства. Відповідно до ст. 1 ЦПК завданнями цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ. У згаданій статті також визначено мету цього завдання – захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави [1].

У первинній редакції ЦПК 1963 р. завданням цивільного судочинства було визначено правильний та швидкий розгляд і вирішення цивільних справ з метою охорони суспільного і державного ладу СРСР, соціалістичної системи господарства і соціалістичної власності, захисту політичних, трудових, житлових та інших особистих і майнових прав та охоронюваних законом інтересів громадян, а також прав і охоронюваних законом інтересів державних установ, підприємств, колгоспів та інших кооперативних і громадських організацій [2]. З. В. Ромовська у своїх дослідженнях звертає увагу, що згідно з Указом Президії Верховної Ради УРСР від 23 січня 1981 р. № 1461-10 було змінено редакцію ст. 2 ЦПК, у зв'язку з чим завданням цивільного судочинства стало правильний і швидкий розгляд і вирішення цивільних справ з метою охорони суспільного ладу СРСР, соціалістичної системи господарювання, соціалістичної власності, захисту соціально-економічних, політичних та особистих прав і свобод громадян, гарантованих Конституцією СРСР та Конституцією УРСР, та охоронюваних законом інтересів громадян, а також прав та охоронюваних законом інтересів державних підприємств, установ, організацій, колгоспів, інших кооперативних організацій та їх об'єднань, інших громадських організацій [3, с. 6]. Дещо інакше було сформульоване завдання цивільного судочинства у ст. 2 ЦПК 1963 р. (у редакції від 15 грудня 1992 р.): завданням цивільного судочинства є охорона (!) прав та законних інтересів фізичних, юридичних осіб,

держави шляхом всебічного розгляду та вирішення цивільних справ у повній відповідності з чинним законодавством [2].

У теорії цивільного процесу окремі питання завдань цивільного судочинства досліджувалися такими відомими процесуалістами: С. С. Бичковою, С. В. Васильєвим, Я. П. Зейканом, В. М. Кравчуком, В. В. Комаровим, З. В. Ромовською, О. І. Угриновською. Водночас теоретичні проблеми дослідження завдань цивільного судочинства потребують додаткового вивчення.

Саме тому метою цієї статті є аналіз визначення завдань цивільного судочинства на різних етапах реформування цивільного судочинства з метою виявлення тенденцій їх удосконалення.

У загальному вигляді відмінність сформульованих завдань полягає в абсолютно різних векторах роботи судів. В одному випадку – це розгляд і вирішення цивільних справ за певними критеріями або у певний спосіб, а в іншому – охорона прав та законних інтересів осіб шляхом усебічного розгляду та вирішення цивільних справ. Звертає на себе увагу певна тотожність структурної побудови цієї статті у ЦПК і в первинній редакції ЦПК 1963 р., звісно, за винятком переліку суб'єктів та їх охоронюваних прав. Видається, що у ЦПК 1963 р. (у редакції від 15 грудня 1992 р.) порушені елементарні правила формальної логіки, тобто завдання сформульовано алогічно, оскільки першим кроком у цивільному судочинстві є розгляд та вирішення справ і, як можливий наслідок, результат – охорона прав і таке інше. Необхідно визнати, що розгляд та вирішення цивільних справ не завжди є актом охорони, але без розгляду і вирішення справи вести мову про охорону чийось прав взагалі не можна.

У цьому контексті було б помилковим визнавати охорону прав та законних інтересів завданням цивільного судочинства, та й ця теза суперечила багатьом нормам кодексу.

Потребують окремого аналізу різні способи (умови) розгляду і вирішення справ: 1) справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд; 2) всебічний розгляд; 3) правильний та швидкий розгляд.

З огляду на доктринальне визначення завдання цивільного судочинства, що є домінуючим чинником для розуміння змісту багатьох процесуальних інститутів і новел ЦПК, виникає низка питань про мотиви зміни формулювання згаданого завдання, співвідношення у праві і в сучасній українській мові понятійних категорій «завдання» і «мета».

У науковій літературі, як правило, співвідношення завдань цивільного судочинства і мети не розрізняють і аналізують як тотожні категорії. Так, автори одного з науково-практичних коментарів ЦПК стверджують, що «захист прав, свобод та інтересів слід відрізнити від їх охорони. Саме в ній вбачалося основне завдання судочинства за ЦПК 1963 р. (ст. 2). Охорона прав та інтересів має на меті запобігти їх порушенню. Охорона здійснюється шляхом встановлення відповідних норм права, правових стимулів, заборон